

Uganda – książki i filmy

Zebrałam dla was książki i filmy, które warto poznać nie tylko przed wyjazdem do Ugandy. Niektóre być może zostaną z wami na dłużej!

Książki przyrodnicze

Ponieważ dla większości osób Uganda to miejsce gdzie jadą na obserwację goryli i szympanсів, stąd podaję książki, które co prawda nie powstały w tym kraju, ale doskonale wprowadzą was w świat tutejszej przyrody.

- **"Wirunga: pasja życia Dian Fossey"** – Farley Mowat. Biografia najsłynniejszej badaczki goryli, na podstawie której nakręcono film "Goryle we mgle". Choć rzecz dzieje się w Rwandzie, dobrze oddaje wyzwanie, jakim jest obserwacja goryli.
- **"Przez dziurkę od klucza. 30 lat obserwacji szympanсів"** – Jane Goodall. Pasjonująca opowieść o świecie szympanсів, które w Ugandzie ogląda się w lesie Kibale.
- **"Mądrość i cuda świata roślin"** – Jane Goodall. Opowieść o związkach człowieka z przyrodą i fascynującym świecie roślin.

Książki społeczno–historyczne

Trudna historia Ugandy doczekała się doskonałych reporterskich książek, ale to trudna (i wstrząsająca) lektura.

- **"Ikowie, ludzie gór"** - Colin M. Turnbull. Wstrząsająca relacja z kilkuletniego pobytu autora wśród ludu mieszkającego na pograniczu Ugandy, Sudanu Południowego i Kenii, który po utworzeniu rezerwatu w dolinie Kidepo został pozbawiony swych naturalnych terenów łowieckich.
- **"Wszyscy jesteśmy dziećmi Nilu"** – Xavier Aldekoa. Reporterska podróż do początków Nilu i spotkania z ludźmi są pretekstem do pokazania różnorodnych krajów, ich historii i codzienności.
- **"Uhuru"** - Genowefa Czekąła-Mucha. Książka dziennikarki miesięcznika "Kontynenty", Genowefy Czekąły-Muchy, będąca reportażem z jej pobytu w Kenii i Ugandzie Idiogo Amina.
- **"Skradzione anioły: porwane dziewczęta Ugandy"** – Kathy Cook. Wstrząsająca historia porwań dzieci i przymusowego wcielania do Armii Bożego Oporu
- **"Nocni wędrowcy"** – Wojciech Jagielski. Relacja dzieci siłą zmienionych w żołnierzy i portret narodu po dramatycznych rządach dyktatorów.
- **"Krew Aczoli"** – Krzysztof Błażyca rozmawia z osobami, które przeżyły rebelię Josepha Kony'ego. Doskonałe rozmowy, dające do myślenia i pokazujące złożone tło historycznych wydarzeń i tragedii zwykłych ludzi.
- **"Ostatni król Szkocji"** – Giles Foden. Mocna i doskonała opowieść o dyktatorze Idi Aminie.
- **"Jak nakarmić dyktatora"** – Witold Szablowski rozmawia z kucharzami m.in. Idi Amina, Saddama Husseina i Pol Pota.

Książki misyjne i podróżnicze

Trochę dziwna zbitka, ale mam wrażenie, że Uganda przyciąga poszukaczy przygód i krzewicieli zbawienia. W kraju działa masa kościołów (to stąd pochodzi słynny kaznodzieja Boshobora) i misji: także polskich. Zaś kategoria książek podróżniczych nie jest zbyt obszerna i trudno mi tu coś bezwarunkowo polecać.

- **"Spalić paszport"** – Bogusław Kalungi Dąbrowski. Relacja franciszkanina z 15 lat na misji w Ugandzie.
- **"Aby do czegoś dojść, trzeba wyruszyć w drogę"** – Honorata Wąsowska. O codziennej pracy na misji w Ugandzie z mocnym ewangelickim przesłaniem.
- **"Karamoja. Ostatni wojownicy"** – Robert Ziółkowski o prawdziwych mężczyznach dla prawdziwych mężczyzn. Czyli książka podróżnicza, awanturczka i refleksyjna w jednym.
- **"Jak się masz, muzungu?"** – Michał Kruszona. Uganda jako tło egzotycznej przygody, z drinkami i przygodnym seksem w tle.

Filmy przyrodnicze (dokumenty i fabuła):

Nie znalazłam zbyt wielu filmów przyrodniczych o Ugandzie, dlatego dodaję też te, które nakręcono w sąsiednich krajach, a które pomogą wam lepiej poznać wyzwania przed jakimi stoi ochrona natury w tej części Afryki.

- **"Imperium szympanсів"** (Chimp Empire, Netflix, 2023) Życie społeczności szympanсів zamieszkujących las Ngogo w Ugandzie toczy się w rytm złożonych układów społecznych, relacji rodzinnych i wojen o terytorium. Doskonale zrealizowany dokument przyrodniczy.
https://youtu.be/qF6IcKqyIqk?si=A82AMbiBIuew_0n
- **"Rise of the Warrior Apes"** (2017) – kręcona przez ponad 20 lat epicka historia klanu szympanсів z lasu Ngogo. Tak jakby prequel "Imperium..."
https://youtu.be/YfAukeJTqJE?si=_4r0_D-I2bDqQ0a6
- **"Goryle we mgle" (Gorillas in the Mist, 1988)**– film fabularny pokazujący historię życia Dian Fossey z gorylami i górami Virunga w tle.
https://youtu.be/-PPSIwe7sb8?si=W-ppPAZzY8Jk_ddH
- **"Virunga"** (2014) – film dokumentalny, pokazujący walkę strażników parku Virunga w Kongo o zachowanie goryli i ich siedlisk.

Filmy historyczne (dokumenty i fabuła)

Idi Amin i Entebbe – to pierwsze tytuły które przychodzą na myśl w tej kategorii. Warte zobaczenia, choć film "Ostatni król Szkocji" to dość brutalne kino.

- **"Ostatni król Szkocji"** (The Last King of Scotland, 2006)– wstrząsający portret Idiego Amina i doskonała rola Foresta Whitakera
- **"Jak zostać tyranem"** Odcinek 3: **"Zaprowadź rządy terroru"** – na przykładzie Idiego Amina pokazanie jak budował swoją pozycję
- **"27 guns"** (2018) – fabularyzowana biografia Yoweri Museveni nakręcona przez jego córkę Natasha Museveni Karugire (przypadek? nie sądzę...). W tle walka o niepodległość kraju. Yoweri Museveni jest prezydentem Ugandy nieprzerwanie od 1986 r.
- **"Operacja Entebbe"** (Raid on Entebbe, 1977) – film oparty na faktach, pokazuje odbicie zakładników izraelskich na lotnisku w Entebbe
- **"Entebbe"** (2018) – ta sama historia nakręcona w 2018 r z Rosemund Pike
- **"Kony 2012"** (2012) – dokument o przywódcy Armii Bożego Oporu, nakręcony by wywrzeć nacisk na opinię publiczną i doprowadzić do jego aresztowania (co w końcu się udało). Film w 2023 roku przekroczył 100 milionów wyświetleń na YT, można go zobaczyć tutaj:
<https://youtu.be/Y4MnpzG5Sqc?si=zx6ZZwTRcQWliC0T>

Filmy dokumentalne

"Imba znaczy śpiew" to urzekający optymizmem film. Gdybyście mieli zobaczyć tylko jeden - ten bym wam poleciła od razu. Ale i inne warte są uwagi, zwłaszcza najnowszy "Once Upon a Time in Uganda". Znać Nollywood? Czas poznać Wakaliwood!

- **"Imba znaczy śpiew"** (Imba means sing, 2015) – na przykładzie trójki dziesięciolatków z Ugandy optymistyczny dokument o fenomenie jakim jest Chór Dzieci Afrykańskich, dający tysiącom dzieci szansę na edukację i lepsze życie.
- **"War/Dance"** (2007) – dokument o trójce dzieci, wojennych uchodźcach, szykujących się do konkursu tańca
- **"Invisible children"** (2006) – dokument o Armii Bożego Oporu i dzieciach żołnierzach
- **"Once Upon a Time in Uganda"** (2023) – uroczy i zabawny dokument Cathryne Czubek rozgrywający się przez wiele lat i pokazujący kulisy powstawania filmów w **"Once Upon a Time in Uganda"**

<https://youtu.be/A0mgSZLSzFI?si=Yeq6bpG24YllPawH>

- **"Bóg kocha Ugandę"** (God loves Uganda, 2013) – dokument o różnorodnych kościołach w Ugandzie i kontrowersyjne działania amerykańskich prawicowych misjonarzy w Ugandzie chcących zmienić afrykańską kulturę w oparciu o chrześcijańskie zasady
- **"Nazywaj mnie Kuchu"** (Call Me Kuchu, 2012) – dokument o odwadze gejowskiego aktywisty w Ugandzie, protestującemu przeciw nienawiści (w tym kraju homoseksualizm od 2023 r. jest karany śmiercią)

Filmy fabularne

Jest co oglądać! Polecam wam zwłaszcza postać Nabwany I.G.G., znanego jako Isaac. Założył Ramon Productions w slumsach Wakaliga w Ugandzie nazywając je Wakaliwood i kręcąc masowo filmy będące (prawie) jak "Pulp Fiction". Wraz z ekipą ma mało środków ale wiele fantazji, a jego najsłynniejszym filmem stał się "Who killed Captain Alex?".

- **"The African Queen"** (1951) – Katharine Hepburn płynie łodzią "The African Queen", którą steruje Humphrey Bogart (za tę rolę dostał Oscara). Czarująca misjonarka, szorstki kapitan, w tle I wojna światowa. Gdy film powstał, rozpałał wyobraźnię niczym "Pożegnanie z Afryką". Do znalezienia na YT. Trailer tu: https://youtu.be/jnHgAPs9whY?si=MezFkdSS_oUTJYbt
- **"Królowa Katwe"** (Queen of Katwe, 2016) – nakręcona przez Disneya prawdziwa historia mistrzyni szachowej ze slumsów. Bo zanim powstał "Gambit Królowej" - Phiona Mutesi już grała w szachy. I co ważne: ten film obywateli się bez "białego zbawcy"!
https://youtu.be/z4l3-_yub5A?si=tGlgfTNuoQAeRjPX
- **"African folktales reimaged"** (2023) – Sezon 1, odcinek 1 "Kadera of the Punishment Island" – kobieta skazana na śmierć na wyspie Atakpame (jez. Bunyoni) bierze rewanż na mężczyźnie, który ją skazał.
- **"The girl in yellow jumper"** (2020) – pierwszy film ugandyjski dla Netflixa. Kino akcji z dobrym tłem kulturowym. Trochę Tarantino, trochę samo (afrykańskie) życie. Film inspirowany prawdziwą historią.
- **"Who killed Captain Alex?"** (2010) – komedia i akcja czyli film autorstwa scenarzysty/reżysera Nabwany I.G.G. określany jako: "So bad it's good". Tylko dla ludzi o mocnych nerwach!

Jeśli znasz jakiś film lub książkę związaną z Ugandą i wartą polecenia - napisz o niej w komentarzu do tego wpisu.

(c) Anna Olej-Kobus | AfrykAnka.pl

Jeśli ten wpis Ci się przydał, będę Ci wdzięczna za kawę: www.buycoffee.to/afrykanka

Więcej inspirujących opowieści znajdziesz w moich książkach:

- **Zwierzęta Afryki. Przewodnik na safari**
- **Namibia. Przez pustynię i busz**
- **USA. Droga 66 i Dziki Zachód**

Do kupienia z autografem w sklepie www.namib.pl

*Kupując w naszym sklepie **NAMIB.pl** wspierasz prowadzenie blogów: AfrykAnka.pl oraz TravelNamibia.pl*